

Hoe de buxusmot alle natuur aanvreet op de Kaukasus

By Steven Derix, www.nrc.nl
oktober 2de, 2017

Buxus kennen we uit de tuin: in rechte hagen of in elegant gesnoeide bollen. Maar de buxus groeit ook in het wild. Het Kaukasusgebergte had tot voor kort een eigen variant, vernoemd naar Colchis, de oude Griekse naam voor de oostkust van het Zwarte-Zeegebied. De Buxus colchica is een 'relict' uit de laatste IJstijd, en - in de woorden van Bibin - „een belangrijke pijler” van het unieke ecosysteem van het subtropische Zwarte Zeeklimaat.

Nu is de zogeheten Buxus colchica bijna volledig verdwenen. In 2012 bereidde Rusland zich voor op de Spelen. De bouw liep achter op schema, alles moest op het laatste moment. Een partij Italiaanse buxussen - bedoeld voor de verfraaiing van het olympisch dorp - passeerde de grens zonder de vereiste quarantaine. In de blaadjes zaten de eitjes van de buxusmot. Binnen drie jaar tijd hadden de rupsen van de mot bijna alle buxussen op de Kaukasus opgevreten. „Eigenlijk moeten we stellen dat de buxus in Rusland in de natuur niet meer voorkomt”, zegt Bibin.

Maar op weinig plaatsen heeft de cydalima perspectalis zo huisgehouden als op de Kaukasus.

De buxusmot komt oorspronkelijk uit het noordoosten van Azië. In 2006 werd hij voor het eerst gesignaleerd in Duitsland, sindsdien is de mot bezig aan een opmars door heel Europa. Ook in Nederland eten de groene buxusmotrupsen de groene hagen in de voortuin kaal.

Maar op weinig plaatsen heeft de Cydalima perspectalis zo huisgehouden als op de Kaukasus. „De mot is terechtgekomen in ideale omstandigheden”, vertelt Bibin. „Geen natuurlijke vijanden. En een warm klimaat. Daardoor kan de mot zich hier vijf keer per jaar voortplanten.”

Sinds 2012 hebben miljoenen rupsen de Buxus colchica teruggedrongen tot twee kleine stukje bos, niet meer dan vier hectare op de steile oever van de bovenloop van de Tsitsa. Een klein reservaat is het: want alleen dankzij het werk van Bibin, Dolmatova en vrijwilligers van de organisatie NABU Kavkaz (een zusterorganisatie van de Duitse Naturschutzbund) is de Kaukasische heester gered van de ondergang. Vrijwilligers hangen lokdoosjes op en sproeien de struiken met een speciaal preparaat met een bacterie die de rupsen doodt. Eigenlijk is dat verboden, vertelt Bibin. Maar de lokale overheid - de autonome republiek Adygea - knijpt een oogje dicht. „Het gezond verstand heeft hier gewonnen.”

Bibin tilt een tak op, wijst. „Onder de buxus vormt zich een klein ecosysteem. Korstmossen, insecten, slakjes: zoveel organismen zijn afhankelijk van de buxusbossen. Als de buxus verdwijnt, verliezen we biologische diversiteit. Soorten die soms nog niet eens zijn onderzocht.”

Maar er is hoop. „Nu er in de natuur geen buxus meer over is, zal het aantal motten scherp dalen, want de rups eet niets anders. Dan zal de mot nog wel voorkomen in parken en kassen, maar de enorme belasting van miljoenen motten zal er niet meer zijn. We moeten twee of drie jaar volhouden.”

Dode en opgegeten buksbomen. Foto Konstantin Salomatin

Het afgelopen jaar hebben de vrijwilligers van NABU Kavkaz de eerste zaadjes gewonnen uit hun buxusreservaat. De zaailingen die daaruit zijn gekweekt zijn inmiddels geplant. Op termijn, zo hoopt Bibin, kan de buxus worden teruggebracht naar de hellingen van de Kaukasus. Maar daarmee is de ecologische schade die de Winterspelen hebben aangericht, niet hersteld. De Olympische Spelen moesten Sotsji transformeren tot een bruisend ski-oord. Het Colchidische bos werd gekapt om plaats te maken voor hotels en pistes. „Ecosystemen zijn zwaar beschadigd”, zegt Bibin. „Migratieroutes van diersoorten worden nu doorsneden door skiliften.”

Met een prijskaartje van bijna 45 miljard euro waren de Winterspelen in Sotsji de duurste Spelen ooit. En de prijs die de natuur betaalde? De Buxus colchica is een beschermde soort, vertelt Bibin. „Als je een boompje van minder dan 20 centimeter rooit, betaal je 45.000 roebel (ruim 650 euro) boete. We hadden 20.000 hectare buxus op de Kaukasus. Dus reken maar uit.” Hij staart in de verte. „Het verlies van biodiversiteit is natuurlijk niet in geld uit te drukken.”